

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเสนอเนื้อหาตามลำดับหัวข้อ ต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย
2. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี
4. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมและพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัยและพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2537 : 6)

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา (กรมวิชาการ. 2548 : 1)

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ

และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (กรมวิชาการ. 2546 : 1)

จากความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นการระบุถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในความเข้าใจที่ตรงกันใน 3 ประเด็น คือ

ความหมายด้านอายุของผู้รับการศึกษา คือเด็กปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี

ความหมายด้านเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาเด็กในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย

ความหมายด้านรูปแบบของการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาในรูปแบบของการเตรียมความพร้อม

ซึ่งจากความหมายดังกล่าว จึงถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 แนวคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 20) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ในปีพุทธศักราช 2533 ซึ่งมีสาระสำคัญมุ่งปกป้องและส่งเสริมเด็ก รวมถึงตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก โดยประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาย่อมจะต้องปกป้องและส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ

1.2.1 สิทธิในการอยู่รอด ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการบริการด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนและมีชื่อทันทีตั้งแต่แรกเกิด

1.2.2 สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์

1.2.3 สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ การคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม ทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ การลักพา ฯลฯ

1.2.4 สิทธิในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของเด็ก รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสืออื่น ๆ เพื่อเด็ก

1.3 ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง พ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

1.3.1 การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ช่วงปฐมวัย และต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.3.2 หลักวิชาและการวิจัยได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถเปลี่ยนโครงสร้างและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ เวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมอง คือ ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต

1.3.3 การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย โดยเน้นครอบครัวเป็นแกนหลักและชุมชนเป็นฐาน ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกชั้นตอน

1.3.4 แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับตั้งแต่ปฏิสนธิจนเจริญวัย จำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่ มีความรักและความรู้ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้ถูกวิธี

1.3.5 ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโต พัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ บุคคลเหล่านี้ต้องมีหลักวิชา และทักษะที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็ก

การจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการจัดการได้อย่างถูกต้องตามหลักการและอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.4 จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายไปจากการศึกษาระดับอื่น โดยมีรูปแบบและจุดมุ่งหมายที่จัดแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการ นโยบายหรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงานที่จัด แต่อย่างไรก็ดี จุดมุ่งหมายในการจัดการ ศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมมีเป้าหมายเดียวกัน คือการพัฒนาเด็กทุก ๆ ด้าน (Whole Child) ซึ่งการให้การศึกษอบรมเลี้ยงดูเด็ก ระดับปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมจะมีความสำคัญ

ต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลดีและเป็นรากฐานต่อการพัฒนาและการศึกษาในระดับอื่นด้วย

ชีวิตในช่วงวัยเด็กตอนนี้หรือระยะปฐมวัยเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างเด็กอายุแรกเกิดจนถึงเริ่มเข้าชั้นประถมศึกษาจะมีผลต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กและเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาเด็กในวัยต่อ ๆ ไป ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับนี้จึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่จะเสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กให้มีความพร้อม ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับปฐมวัย ไม่ใช่เพียงแค่เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อม ที่จะเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการช่วยเด็กให้มีชีวิตสมบูรณ์แบบตาม ที่เด็กปฐมวัยพึงจะมีเพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่พร้อมที่จะเรียนรู้ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีวิธีสอนให้ เหมาะสมเพื่อให้เด็กดำรงชีวิตในวัยเริ่มต้นด้วยความสุข และมีพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2526 : 336) ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัย เรื่อง รูปแบบศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนหรือศูนย์เด็กปฐมวัย โดยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1.4.1 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กอย่างเต็มที่ เพื่อจะได้เป็นพลเมือง ไทยที่สมบูรณ์ แข็งแรง

1.4.2 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมของเด็กเพื่อให้ เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะเผชิญอุปสรรคและอันตรายได้

1.4.3 เพื่อให้เด็กมีนิสัยขยัน แข็งแรง ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ประหยัด สะอาด

1.4.4 เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

1.4.5 เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนหรือศูนย์เด็กก่อนวัย เรียนในการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก

1.5 แนวคิดปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวคิด ปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย มีดังนี้

1.5.1 แนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัย (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 3-7)

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลง ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และ

ลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้ และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาอธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสพการณ์ คำนิยามทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเป็นเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสพการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสพการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสพการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตัวเอง ซึ่งมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยจึงถือการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสพการณ์ให้กับเด็ก

4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอยู่อาศัย หรือสิ่งแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททาง

สังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข

1.5.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1)

1.5.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบ นั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อ โอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้าน ตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ (เขาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 72-74)

แนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

4. การบูรณาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นผู้สอนจะต้องวางแผนการจัด

ประสบการณ์ในแต่ละวัน ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ

5. การประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยี่ดิวีติ สังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กกว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมกันรับผิดชอบ และพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

1.6 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล จุดหมายของหลักสูตรปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3- 5 ปี มีดังนี้

1.6.1 คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกัน จะต้องสังเกตเด็กแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3 - 5 ปี มีดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 11-14)

1) เด็กอายุ 3 ปีมีคุณลักษณะตามวัยของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1) พัฒนาการด้านร่างกาย มีดังนี้ คือ วิ่งและหยุดโดยไม่ล้ม รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ วาดและระบายสีอิสระได้

1.2) พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ มีดังนี้ คือ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบ ที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด น้อยลง

1.3) พัฒนาการด้านสังคม มีดังนี้ คือ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบ คู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ รู้จักรอคอย

1.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา มีดังนี้ คือ สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือน กัน และต่างกัน ได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่อง ด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้ รู้จักใช้ คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง อย่างง่าย ๆ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

2) เด็กอายุ 4 ปี มีคุณลักษณะตามวัยของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1) พัฒนาการด้านร่างกาย มีดังนี้ คือ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับ ลูกบอล ได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับท้ำได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษ เป็นเส้นตรงได้ กระดาษพับกระดาษไม่ชอบอยู่เฉย

2.2) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ มีดังนี้ คือ แสดงออกทางอารมณ์ ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบทำทนายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

2.3) พัฒนาการด้านสังคม มีดังนี้ คือ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วม ได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อนหลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเข้าที่ได้

2.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา มีดังนี้ คือ จำแนกสิ่งต่าง ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

3) เด็กอายุ 5 ปี มีคุณลักษณะตามวัยของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1) พัฒนาการด้านร่างกาย มีดังนี้ คือ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่าง ต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้น ได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น ลงบันไดสลับท้ำได้ อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ กลิ้มเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกทรงเท้า ฯลฯ

3.2) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ มีดังนี้ คือ แสดงอารมณ์ได้ สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

3.3) พัฒนาการด้านสังคม มีดังนี้ คือ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

3.4) พัฒนาการด้านสติปัญญา มีดังนี้ คือ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ นามสกุลและอายุของตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้ สร้างผลงานตามความคิดของตนเองได้ โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่ รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร” เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม นับสิ่งต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 10 ได้

คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ที่กล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องตระหนัก เพราะเด็กในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะสำคัญที่เด่นแตกต่างกันไป ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจ ย่อมทำให้การพัฒนาเด็กไม่เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้ เช่น เด็ก 3 ขวบชอบขีดตัวเองเป็นศูนย์กลาง การจัดสื่อ วัสดุให้เด็กวัยนี้ต้องมีเพียงพอที่จะสนองความต้องการ ไม่เกิดการรอคอยนานเกินไป หรือเด็ก 4 ขวบชอบท้าทายผู้ใหญ่ ผู้สอนต้องเข้าใจและควรให้เด็กได้รับรู้เรื่องขอบเขตและวินัยในการเล่นอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น พัฒนาการเด็กทุกด้านจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันและเด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสภาพบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก (เขวพา เดชะคุปต์. 2549 : 81)

1.6.2 โครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักสูตร จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงกำหนด โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3ปี	
	อายุ 3-5 ปี	
	สาระการเรียนรู้	สาระที่ควรเรียนรู้
	ประสบการณ์สำคัญ	
	ด้านร่างกาย	
	ด้านอารมณ์และจิตใจ	
	ด้านสังคม	

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี	
สาระการเรียนรู้	อายุ 3-5 ปี	
	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
	ด้านสติปัญญา	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับเด็กที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

ที่มา : (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 16)

1.6.3 สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็ก 3-5 ขวบ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้ง 2 ส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการ หรือเลือกใช้แบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยด้วย สาระที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้มีดังนี้

- 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อนามสกุลรูปร่างหน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี
- 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควร ได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องกับหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน
- 3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้ถึงมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่นฤดูกาล กลางคืน ฯลฯ
- 4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาดรูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

1.7 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ควรจัดให้เด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และช่วยเหลือในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มและพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมด้วยการจัดประสบการณ์ทางสังคมให้เด็กได้เข้าร่วม ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กและตอบสนองตามความต้องการพื้นฐานของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรปฏิบัติตน ให้มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดในขณะที่ให้การดูแลเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ จากการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับเรื่องสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็กทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ครูผู้ดูแลเด็กควรเข้าใจและให้การยอมรับในตัวเด็ก มีความรู้ในด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เข้าใจธรรมชาติของเด็ก และยอมรับว่าเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน และควรพยายามจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคนให้มากที่สุด ครูผู้ดูแลเด็กไม่ควรตั้งความหวังในตัวเด็กสูงเกินความเป็นจริง ไม่ควรคาดหวังในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เช่น จะสอนให้เด็กเก่งทุกคน ครูผู้ดูแลเด็กควรมุ่งหวังให้เด็กสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามควรแก่วัย และอึดภาพของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1.7.1 กิจกรรมประสบการณ์ที่จัดให้เด็กปฐมวัย ควรเป็นกิจกรรมการเล่นและเล่นบทบาทที่ครูผู้ดูแลเด็กจัดให้กับเด็กปฐมวัย นอกจากเป็นการเตรียมความพร้อมทางร่างกายที่ทำให้เด็กแข็งแรงแล้ว ยังทำให้เด็กได้พัฒนา การรับรู้ การพูดการฟัง การจำ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ และความพร้อมทางด้านอารมณ์ ซึ่งสามารถทำผ่านกิจกรรมประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะในการฟังจังหวะ พัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรงฝึกการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน และเพื่อความสนุก สนานเพลิดเพลิน เช่น ทำท่าประกอบเพลง เคลื่อนไหวร่างกายตามข้อตกลง เด็กวัยนี้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เจริญเติบโต โดยเฉพาะส่วนแขน ขา ลำตัว การสอนกิจกรรมควรหนักไปทางกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น ส่วนแขนและขา เด็กวัยนี้ชอบทำตามใจตนเอง การรวมกลุ่มไม่ควรเกิน 7 คน กิจกรรมที่สอนจึงควรให้มีทั้งเล่นตามลำพัง หรือแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะควรเริ่มจากกิจกรรมที่เป็นอิสระไม่ควรมีระเบียบวิธีการยุ่งยากมากมายนัก เช่น ให้

เด็กได้กระจายอยู่ในห้องและเคลื่อนไหวอย่างอิสระครูผู้ดูแลเด็กควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตัวเองอย่างอิสระ และเป็นไปตามความนึกคิด ให้เด็กได้แสดงเลียนแบบในเรื่องต่าง ๆ เช่น ชีวิตครอบครัว ชีวิตในโรงเรียน กิจกรรมตามธรรมชาติ (ตกปลา พายเรือ การยก การแบก)

นอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็กควรกำหนดจังหวะเป็นสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น เปลี่ยนท่าหรือหยุดให้เด็กได้ทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง การสร้างบรรยากาศอย่างอิสระในห้อง จะช่วยให้เด็กเกิดความอบอุ่นเพลิดเพลิน รู้สึกสบาย และสนุกสนาน หลังจากเด็กได้ออกกำลังกายเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ควรให้เด็กได้พักผ่อน ครูผู้ดูแลเด็กอาจจะให้เด็กได้นอนเล่นบนพื้นในห้อง หรือนั่งพักได้ร่มไม้ ในกรณีที่ออกมาทำกิจกรรมในสนาม

2) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เช่น การสนทนาซักถามจากประสบการณ์ และจากการปฏิบัติจริง การเล่านิทาน เป็นต้น กิจกรรมนี้ จะช่วยฝึกทักษะในการคิด การสังเกต และการเปรียบเทียบ ลักษณะกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่จัดให้เด็กในการสอนเนื้อหาให้เด็กเล็กไม่สามารถสอนในลักษณะบรรยายให้ฟังเหมือนเด็กโตได้ เพราะความเข้าใจนามธรรมนั้นยากสำหรับเด็กวัยนี้ ดังนั้นต้องจัดเป็นกิจกรรมที่เด็กวัยนี้สนใจ เช่น การเล่านิทาน ร้องเพลง หรือกิจกรรมที่ให้เด็กเรียนรู้จากของจริง เช่น การสังเกตพืช สัตว์ ของใช้ ในชีวิตประจำวัน อาชีพของบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น

3) กิจกรรมเสรี ได้แก่ การเล่นตามมุมต่าง ๆ เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก ตัวต่อ ตามจินตนาการ เป็นต้น กิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกต การสำรวจ และการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมการพัฒนาการทางภาษา รู้จักการแบ่งปัน และการรอคอย การจัดให้เด็กเล่นตามมุมต่าง ๆ ครูผู้ดูแลเด็กควรให้เด็กมีสิทธิที่จะเลือกเข้าเล่นตามใจชอบ เด็กอาจเลือกเล่นเพียง 1 มุม หรือหลายมุมก็ได้ ครูผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลห่าง ๆ หาก มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปช่วย เช่น ช่วยอ่านนิทานให้เด็กฟังในมุมหนังสือ หรือขณะเด็กเล่นบทบาทสมมุติ อาจมีคำสนทนาที่เด็กยังไม่เข้าใจ ครูผู้ดูแลเด็กอาจเพิ่มเติมให้ในโอกาสอันควร

4) กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแบ่งปันและการรอคอย รู้จักการปรับตัว และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ การปั้นดินน้ำมัน การพับ ฉีก ตัด ปะกระชาย หรือการประดิษฐ์ของเล่นจากเศษวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น

5) กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ และ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทำให้เด็กรู้จักระวังอันตรายจากการเล่นทั้งของตนเองและผู้อื่น รู้จักเล่นและ ปรับตัวเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้รับความสนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด กิจกรรม กลางแจ้ง เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นอิสระ การเล่นแถมกลางแจ้ง เป็นต้น การจัด สนามเด็กเล่น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เป็นสถานที่เด็ก สามารถจะทำกิจกรรมการเล่นได้ทุกแห่ง ดังนั้นจึงต้องจัดสถานที่ ให้มีบรรยากาศ ที่จะกระตุ้น ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเล่นและการกระทำ ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมพัฒนาการของเด็กทุก ด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดวัสดุอุปกรณ์เครื่องเล่น และเครื่องเล่น สนาม จะต้องคำนึงถึงคุณภาพด้านที่จะช่วยจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการการพัฒนา กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก เครื่องเล่นควรเป็นสิ่งช่วยฝึกทักษะให้แก่เด็กหลาย ๆ อย่าง มีวิธีการเล่นที่ปลอดภัย สามารถให้เด็กเล่นร่วมกัน ได้หลายคนมีความสอดคล้องและ เหมาะสมกับวัย และความสามารถของเด็ก เครื่องเล่นสนามไม่จำเป็นจะต้องซื้อมาด้วยราคา แพงแต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือขนาดที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย และความแข็งแรงปลอดภัยไม่ เป็นอันตรายต่อเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องดูแลความสะอาด และหมั่นตรวจสอบสภาพของเครื่อง เล่นทุกชนิดให้ปลอดภัยอยู่เสมอ

6) กิจกรรมเกมการศึกษา หมายถึง กิจกรรม การเล่นที่ส่งเสริมให้เด็กเกิด การเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานการศึกษา เพื่อฝึกความพร้อมในการเรียนวิชา ต่าง ๆ ในชั้นประถม ศึกษาต่อไป โดยมุ่งให้เด็กได้ใช้ สติปัญญา สังเกต คิดหาเหตุผลและแก้ปัญหา ตลอดจนเป็นการ พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา รู้จักแบ่งปันและการรอคอย เช่น การต่อภาพ จับคู่ภาพเหมือนกัน เรียงภาพต่อกัน เป็นต้น เด็กควรมีโอกาสได้เล่นเกมการศึกษา ทั้งเล่นเดี่ยวและเล่นเป็นกลุ่ม เพราะนอกจากจะเป็นการจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการตาม วัยแล้ว เกมการศึกษายังช่วยฝึกทักษะความพร้อมทางด้านร่างกาย เชาว์ปัญญา อารมณ์ สังคมอีกด้วย เกมแต่ละชุดจะต้องจัดทำกล่องใส่เป็นชุด ๆ เด็กควรได้เล่นเกมครบทุกชุด เนื่องจากแต่ละ ชุดมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ครูผู้ดูแลเด็กควรเดินดูขณะเด็กเล่น เพื่อให้คำแนะนำเมื่อเด็กเล่น ผิด และฝึกให้เด็ก ได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องเก็บเกมลงกล่องเป็นชุด ๆ เพื่อฝึกความรับผิดชอบ

1.7.2 การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย

ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ของเด็ก ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งสามารถจัด

ได้หลายรูปแบบ เพื่อเป็นการช่วยให้ครูและเด็กทราบว่าในแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใด และอย่างไร โดยยึดสัดส่วนเวลาตามที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ซึ่งมีหลักการจัดดังนี้

1) จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน อย่างเหมาะสม โดยไม่เน้นหนักไปที่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง

2) จัดกิจกรรมให้มีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดมาก และกิจกรรมผ่อนคลาย ไม่ต้องใช้ความคิดมาก

3) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ดังนี้

3.1) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที

3.2) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นอิสระตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เป็นต้น ควรใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที

4) คำนึงถึงการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เพื่อปูพื้นฐานให้เด็กได้พัฒนา ลักษณะนิสัยและทักษะในการใช้ชีวิตประจำวัน

5) รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน การจัดการรายกิจกรรมประจำวัน สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงาน และสภาพชุมชนดังตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างกิจกรรมประจำวัน

ตัวอย่างแบบที่ 1	ตัวอย่างแบบที่ 2
07.00 – 08.30 น. - กิจกรรมรับเด็ก	08.00 – 09.00 น. - รับเด็ก
08.30 – 08.45 น. - เคารพธงชาติ สวดมนต์	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00 น. - ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ	09.00 – 09.30 น. - กิจกรรมเคลื่อนไหวและ
09.00 – 09.20 น. - กิจกรรมเคลื่อนไหวและ	จังหวะ
จังหวะ	09.30 – 10.00 น. - กิจกรรมสร้างสรรค์
09.20 – 10.20 น. - กิจกรรมสร้างสรรค์	10.00 – 10.30 น. - กิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30 น. - พักรับประทานอาหารว่าง	10.30 – 10.40 น. - พักรับประทานอาหารว่าง
10.30 – 10.45 น. - กิจกรรมเสริม	10.40 – 11.20 น. - กิจกรรมกลางแจ้ง
ประสบการณ์	11.20 – 11.30 น. - พัก (ล้างมือ ล้างเท้า)

ตัวอย่างแบบที่ 1	ตัวอย่างแบบที่ 2
10.45 – 11.30 น.- กิจกรรมกลางแจ้ง	11.30 – 11.50 น. - กิจกรรมเสริม ประสบการณ์
11.30 – 12.00 น. - พักรับประทานอาหาร กลางวัน	11.50 – 13.00 น. - พักรับประทานอาหาร กลางวัน
12.00 – 14.00 น. - นอนพักผ่อน	13.00 – 15.00 น. - นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น. - เก็บที่นอน ล้างหน้า	15.00 – 15.10 น. - เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30 น. - พักรับประทานอาหารว่าง	15.10 – 15.30 น. - พักรับประทานอาหารว่าง
14.30 – 14.50 น. - เกมการศึกษา/กิจกรรมเสรี	15.30 – 15.50 น. - กิจกรรมเกมการศึกษา
14.50 – 15.00 น. - เตรียมตัวกลับบ้าน	15.50 – 16.00 น. - เตรียมตัวกลับบ้าน

ที่มา (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 56)

1.7.3 การเขียนแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การเขียนแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย (กรมวิชาการ. 2546 : 58 – 60) ได้กล่าวว่าการสอนในระดับปฐมวัยนั้นไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ มีดังนี้

- 1.1) เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 1.2) เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
- 2) ขั้นตอนการจัดทำแผนประสบการณ์ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนควรจะศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คู่มือ

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตัวอย่าง แผนการจัด
ประสบการณ์ระดับปฐมวัย

2.2) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 3 – 5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์
ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก
3 – 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

2.3) วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา
ในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัด
ประสบการณ์

2.4) กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนต้อง
กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิด
จากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องการใช้สอดแทรกในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้
จัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยคือ หน่วยการจัดประสบการณ์รายสัปดาห์ หรืออาจใช้หน่วยตาม
ความสนใจของเด็ก โดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม
วัฒนธรรมประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

3) การจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่อง โดยใช้เป็น
แกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

3.1) เด็กเป็นผู้กำหนด วิธีนี้ผู้สอนจะเปิด โอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัว
เรื่องได้ตามความสนใจ เช่นขณะที่เดินผ่านแปลงดอกไม้ เด็กแสดงความสนใจผีเสื้อที่กำลังเกาะ
ดอกไม้อยู่และต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ดังนั้นผู้สอนจึงนำเรื่องผีเสื้อมาเป็นหัวข้อในการ
จัดทำหน่วยการจัดประสบการณ์

3.2) ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด วิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดร่วมกัน
ระหว่างผู้สอนกับเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นให้เด็กแสดง ความคิดเห็น แล้วนำเรื่องที่สนใจมา
กำหนดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ เช่น ครูอ่านนิทานเกี่ยวกับ กระจ่าง ให้เด็กฟังและมีการ
สนทนา อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องมดในที่สุดผู้สอนกับเด็กจึง ตัดสินใจร่วมกันกำหนดเรื่อง
“กระจ่าง” เป็นหน่วยการจัดประสบการณ์

3.3) ผู้สอนเป็นผู้กำหนด วิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดหน่วยการ
จัดประสบการณ์ และสาระการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยไว้ล่วงหน้า โดยพิจารณาจาก โครงสร้าง
หลักสูตรที่จัดทำไว้ หน่วยการจัดประสบการณ์นี้สามารถปรับหรือยืดหยุ่นได้ตามความสนใจ

ของเด็ก เช่น ผู้สอนกำหนดเรื่อง “ช้าง” ไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่ปรากฏว่าเด็กอยากรู้เรื่อง “เสือ” ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนเรื่องนั้นมาเป็นเสือได้ และนำเรื่อง “ช้าง” ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป

4) การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ควรมีลักษณะดังนี้

- 4.1) เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก
- 4.2) ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก
- 4.3) สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก
- 4.4) ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน
- 4.5) ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่นำไปใช้ได้

จริง และเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ

จากแนวคิดทั้งหมดของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถสรุปได้ว่า แผนการจัดประสบการณ์หมายถึง การคิดไว้ล่วงหน้าอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าครูจะทราบได้อย่างไรว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ และการวางแผนการสอนจะต้องสัมพันธ์กับวิธีสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ และถ้าผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนประสบการณ์แม้เพียงเล็กน้อยก็จะทำให้แผนการจัดประสบการณ์นั้น หรือการสอนครั้งนั้นมีความหมายต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง

1.8 การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรการประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้

- 1.8.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 1.8.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 1.8.3 สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- 1.8.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนเลือกใช้เครื่องมือและจุดบันทึกไว้

เป็นหลักฐาน

1.8.5 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็กรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้

กับเด็กอายุ 3 -5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

1.9 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย

การศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ จึงทำให้มีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่จัดในระบบโรงเรียน ได้แก่ (เขาวพา เดชะอุปต์. 2549 : 56-59)

1.9.1 กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยในรูปแบบโรงเรียน โดยมีหน่วยงานย่อยรับผิดชอบของส่วนงานดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน จัดในรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลของรัฐ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
- 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จัดในระบบโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลเอกชน
- 3) สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา จัดในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน สาขาของมหาวิทยาลัย
- 4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน รับเด็กช่วงอายุ 4-6 เข้าเรียนในชั้นอนุบาล มีหลักสูตร 2 ปี คือ ชั้นอนุบาล 1 และชั้นอนุบาล 2 เช่น โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนกทม. โรงเรียนเทศบาลเมืองพิทยา

1.9.2 หน่วยงานที่จัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หน่วยงานภาครัฐที่จัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็ก มีดังนี้

- 1) สถานสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียน หรือศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จัดบริการการศึกษาแก่เด็กอายุ 2-6 ปี
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน โดยสนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบล หมู่บ้าน เพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก ระหว่าง 3-6 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในลักษณะเล่นปนเรียน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ที่ออกไปทำงานนอกบ้าน

2. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 หลักการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะ (Public Service) ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ บริการสาธารณะด้านการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่ง ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยกำหนดภารกิจจัดการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีแนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ คือ การให้พัฒนาคอน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีโอกาสดำเนินการได้เข้าถึงการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนา และเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา พร้อมทั้งวางกรอบการดำเนินงานการพัฒนา และเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัย ให้มีคุณภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

2.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุง รักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ โดยการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย และจากเนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอสรุปได้ว่า สิทธิของประชาชนในด้านการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรมและฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งรัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ ในกิจการท้องถิ่นได้เอง ให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจเป็นของตนเอง โดยเฉพาะ

2.1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

1) มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ข้อ (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2) มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก ข้อ (2) มีการกระจายอำนาจ ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อ (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

3) มาตรา 18 ข้อ (1) การจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

4) มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใด ระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

5) มาตรา 42 ให้กระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและ

ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน

6) มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้

6.1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

6.2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วม รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามเหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 80)

แสดงให้เห็นว่า ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎหมายต่าง ๆ ต่างก็มีแนวทางการจัดการศึกษา มุ่งที่จะให้องค์กรทุกส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรบริการทางสังคม องค์กรหนึ่งด้วย

2.2 วิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปีพุทธศักราช 2549 – 2553 ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนด แนวทางการดำเนินการตามพันธกิจการจัดการศึกษาและวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น การจัดการศึกษาทุกระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และมีความสุขที่ยั่งยืนสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ และนานาชาติ และพันธกิจเนื่องจากการจัดการศึกษาท้องถิ่น มีขอบเขตภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การสนับสนุน การจัดการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และภารกิจด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้

ตลอดชีวิตและสร้างความเข้มแข็งทางสังคมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในช่วงระยะเวลา 3 ปีข้างหน้าต่อไปนี้จึงได้บูรณาการและกำหนดงบประมาณและประเภทลักษณะของภารกิจที่ต้องดำเนินการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกับนโยบายและภารกิจจัดการศึกษา พ.ศ. 2545 – 2549 รวม 7 ด้าน ดังนี้

2.2.1 พันธกิจด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมแก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความพร้อมพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์สติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยเต็มตามศักยภาพและมาตรฐานการศึกษา และพร้อมเข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไป

2.2.2 พันธกิจด้านปฐมวัย โดยจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2.2.3 พันธกิจด้านการศึกษาภาคบังคับ โดยจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2.2.4 พันธกิจด้านการศึกษาช่วงที่ 4 และอาชีวศึกษา โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคน อาชีพ สังคม ตามมาตรฐานการศึกษา เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและนานาชาติ

2.2.5 พันธกิจด้านการศึกษาในระบบและตามอัธยาศัย โดยจัดการศึกษาในระบบและตามอัธยาศัย ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตก้าวทันเทคโนโลยีมีเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

2.2.6 พันธกิจด้านการส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

2.2.7 พันธกิจด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่น เกิดความสามัคคีกันที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 1) บริการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) ส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มศักยภาพ
- 3) กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน
- 4) ดำเนินหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

2.3.2 ด้านการศึกษาในระดับปฐมวัย

- 1) บริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
- 2) จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุขพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4) กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐาน

3. แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 – 2559) มีดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549 : 1-13)

3.1 วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

3.2 ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

3.2.1 จัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.2 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเอง ด้านวิชาการวิชาชีพ ความสามารถในการประกอบการงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3.2.3 จัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.2.4 จัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

3.2.5 ดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

3.3 วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

3.3.1 เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

3.3.2 เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3.3.3 เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.4 เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

3.3.5 เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬาร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.3.6 เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้าง และพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีความเป็นอิสระแก่สังคม

3.3.7 เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

3.4 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545-2559

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 - 2559 มีดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 1-13)

3.4.1 นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4.2 นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.4.3 นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ

3.4.4 นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบบริหาร และการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

3.4.5 นโยบายด้านครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาวางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์สวัสดิการค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

3.4.6 นโยบายด้านหลักสูตร ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตร แกนกลาง และสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

3.4.7 นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

3.4.8 นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3.4.9 นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ

3.4.10 นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชนส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลาย เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

3.4.11 นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการนำวิทยากรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

3.4.12 นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นบำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

3.5 การนำแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2545 - 2559) จัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถนำนโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพ ความต้องการและความพร้อม ไปปฏิบัติได้ และเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในด้านความพร้อมและศักยภาพเมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ พระราชบัญญัติการศึกษาฯ และพระราชบัญญัติกำหนดแผน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

3.5.1 ดำเนินการจัดการศึกษาขึ้นเองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.5.2 ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐจะถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ

สำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนด และกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่ต้อง

ดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

การดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ และร่วมพัฒนาการศึกษา

4. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำว่า “การบริหาร” เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 11) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การใช้ศาสตร์ และศิลปะเพื่อการดำเนินการเกี่ยวกับคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การบริหารเป็นการประสานงาน การอำนวยความสะดวก และการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงเป็นการบริหารเพื่อให้การศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กให้ได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่อง ไปพร้อมกันทุก ๆ ด้าน ประสพการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้จะเป็นประสพการณ์ตรงที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่คุณค่าต่อไป ซึ่งหลักในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ราชสีทองสวัสดิ์ (2542 : 13) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยผ่านการเล่น หมายถึง จัดการให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา การพัฒนาเด็กจะทำให้ได้ค้ำจากกิจกรรมการเล่น

2. ยึดปรัชญาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

3. จัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

3.1 ด้านร่างกาย จะต้องไม่บังคับให้เขียนหนังสือ เพราะการเขียนจะทำได้ดีต่อเมื่อก้ามเนื้อนิ้วมือแข็งแรงที่จะสามารถจับดินสอแล้วขีดเขียนไปในทิศทางที่ต้องการได้ และใช้มือและตาให้สัมพันธ์กันได้ การออกกำลังกายให้เล่นกลางแจ้งอย่างอิสระ และรับประทานอาหารครบ 5 หมู่

3.2 ด้านอารมณ์และจิตใจ เช่น จัดกิจกรรมศิลปะศึกษาและการเล่นอย่างอิสระ และจัดตารางกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย จะช่วยให้พัฒนาอารมณ์และจิตใจได้เป็นอย่างดี

3.3 ด้านสังคม เช่น ให้โอกาสเด็กได้เล่นรวมกันอย่างอิสระ จะช่วยให้เด็กมีโอกาสร่วมตัวเข้ากับเพื่อน ๆ และเด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะอย่างอิสระจะช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.4 ด้านสติปัญญา เช่น ให้ความรู้ทางพื้นฐานของภาษา คณิตศาสตร์ จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ และฝึกตอบคำถามปลายเปิดเพื่อพัฒนาความคิดของเด็ก

5. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง แนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549 : 1 – 3)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อ

พัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรม
ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ (สำนักงาน
ประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. 2553 : 2)

5.1 มาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มี
มาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดย
ความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 4 ด้าน
ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และการ
บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1.1 ด้านการบริหารงานทั่วไป

1) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะ
จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และกำหนดให้มี
โครงสร้างส่วนราชการที่บุคลากรที่รับผิดชอบได้แก่ ส่วน/กอง/ สำนักการศึกษา โดยให้
ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวนเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่จะเข้ารับบริการ ไม่น้อยกว่า 20 คน

1.2) จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอความเห็นชอบ
สภาท้องถิ่น

1.3) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4) จัดทำแผนดำเนินงานได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็ก อายุ 2-
5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และการงบประมาณ เป็นต้น

1.5) จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการดำเนิน
งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.6) รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครอง
ส่วนท้องถิ่นทราบ กรณีไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องได้รับ
ความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้าง และการบริหารจัดการศูนย์ฯ
แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การย้ายและรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

2.2) ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเรื่องเสนอต่อ

หน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

2.3) จัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.4) จัดทำประกาศย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.5) รายงานการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการ

ปกครองท้องถิ่นทราบ

3) การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดดำเนินการ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน

3.2) นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

3.3) จัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยให้มีผลเมื่อสิ้นสุฤภาค

เรียน

3.4) รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

4) การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และส่งเสริม

พัฒนาการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมเพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไปดังนี้

4.1) ระยะเวลาเรียนรู้ในรอบปีการศึกษา เริ่มต้นปีการศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคมและสิ้นปีการศึกษาในวันที่ 15 พฤศจิกายนของปีถัดไป โดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เปิดภาคเรียนรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 230 วัน และปิดภาคเรียนตามปกติในรอบปีการศึกษา
ดังนี้

4.1.1) ภาคเรียนที่ 1 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม วันปิด
ภาคเรียนวันที่ 11 ตุลาคม

4.1.2) ภาคเรียนที่ 2 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 1 พฤศจิกายน วันปิด
ภาคเรียนวันที่ 1 เมษายน ของปีถัดไป

4.1.3) กรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใดประสงค์จะเปิดและปิดภาคเรียน
แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ ตามข้อ (1) สามารถดำเนินการได้ตามความต้องการของชุมชนและ
ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4.1.4) การกำหนดระยะเวลาเรียนรู้ การเปิดปิดภาคเรียนให้องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเป็นประกาศ

4.2) การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่ อาหารกลางวัน
อาหารว่าง เครื่องนอน อาหารเสริม (นม) วัสดุสื่อ อุปกรณ์การศึกษา วัสดุครุภัณฑ์ การตรวจ
สุขภาพเด็กเล็กประจำปี โดยบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และบริการอื่น ๆ ที่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม

4.3) การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริม
พัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น
หรือใกล้เคียงได้ตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4) การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมี
การพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน (ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัยและ
ศักยภาพของเด็กแต่ละคนตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

4.5) กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุม สัมมนา ฝึกอบรม
จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน หรือเหตุ
จำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ตามปกติ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สั่งปิดศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเป็นเหตุพิเศษที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะ ให้ผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 30 วัน โดยให้ทำคำสั่งปิดเป็น
หนังสือ และต้องกำหนดการเรียนชดเชยให้ครบตามจำนวนวันที่สั่งปิด

4.6) ในระหว่างปีภาคเรียนหรือปีคณฺยุพัฒนาเด็กเล็กตามข้อ (1) ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก หรือพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมการด้านวิชาการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก สื่อ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดสภาพแวดล้อม หรือการพัฒนาศูนย์ในด้านต่าง ๆ หรืองานด้านการศึกษาปฐมวัยอื่น

5) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้ง โดยกำหนดตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- 5.1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
- 5.2) ผู้นำทางศาสนา
- 5.3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5.4) ผู้แทนชุมชน
- 5.5) ผู้แทนผู้ประกอบการ
- 5.6) ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

6) หน้าที่ของคณะกรรมการ ให้พิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการมีจำนวนตามความเหมาะสม ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

6.1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.2) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.3) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ขุดเล็ก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.4) พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.5) พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณ ในการส่งเสริม และพัฒนาศูนย์ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.6) ส่งเสริมสนับสนุนผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วน ร่วมในการ จัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6.7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหาร งบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จาก เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1) งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปเบิกจ่ายดังนี้

1.1) ค่าอาหารเสริม (นม)

1.2) ค่าอาหารกลางวัน

1.3) ค่าตอบแทน ค่าครองชีพของบุคลากร

เงินประกันสังคมของบุคลากร

1.4) ค่าวัสดุการศึกษา

1.5) ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปโรงพยาบาล

1.6) ทุนการศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต โดยดำเนินการเบิกจ่าย

รายการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดสรร

2) งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิธีการจัดหา งบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

2.1) จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่ แผนพัฒนาการศึกษา และแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอขอความเห็นชอบ สภาท้องถิ่น

2.2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

2.3) จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี

2.4) จัดทำแผนจัดหาพัสดุ

2.5) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ

พัสดุฯ

2.6) จัดทำสมุดคຸມงบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่าง ๆ เพื่อรายงานและการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

3) งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คำนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551

5.1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

1) การสรรหา/เลือกสรร/และการปรับสถานภาพ กรณีที่เป็นพนักงานจ้าง

1.1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยยึดหลักสมรรถนะความเท่าเทียมในโอกาส และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญด้วยกระบวนการที่มาตรฐาน ยุติธรรม และ โปร่งใสเพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวคิดการบริหารบ้านเมืองที่ดี

1.2) การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเล็กตามสัดส่วน (ครู : นักเรียน) 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มครูผู้ดูแลเด็กได้อีก 1 คน โดยจัดการศึกษาห้องละ 20 คน

1.3) สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และตำแหน่งอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณา กำหนดให้มีได้ตามจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4) การปรับสถานภาพพนักงานจ้างทั่วไปตำแหน่งผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และครูผู้ดูแลเด็กเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

2) การกำหนด ค่าตอบแทน สิทธิ สวัสดิการ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดค่าตอบแทน สิทธิและสวัสดิการของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น หนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำผลการประเมิน ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้าง และอื่น ๆ

4) การพัฒนาบุคลากร ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการปฐมนิเทศหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ รวมทั้งการอบรมและศึกษาดูงาน การนิเทศติดตามการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมสนับสนุนการให้ทุนการศึกษาแก่บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1.4 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 2 ประเภทดังนี้

1.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

1.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมการศาสนา

2) การบริหารจัดการ

2.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการศาสนาให้ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนระดับประถมศึกษา ในศาสนสถาน ตามหนังสือคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ นร 0107/ว20522 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2551

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การกำหนดนโยบาย แผนงานและงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการได้รับการยอมรับจากชุมชน สักส่วนของครูต่อนักเรียนมีความเหมาะสม มีแผนการรับนักเรียน และการจัดตั้ง การย้าย การขุดเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

5.2 มาตรฐานบุคลากร

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านบุคลากรประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นจะต้องมีคุณสมบัติ

บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็ก ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ

เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความก้าวหน้า และมั่นคงทางวิชาชีพ โดยได้แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กที่มีคุณสมบัติเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ดังนั้นในมาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้กำหนดคุณสมบัติสถานภาพและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ให้สอดคล้องตามประกาศคณะกรรมการกลางเทศบาล เรื่อง ตำแหน่งและวิทยฐานะพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาเทศบาล (เพิ่มเติม) ซึ่งได้กำหนดให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสถานภาพเป็นข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่น แต่การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลกำหนดได้ ต้องเป็นกรณีที่ได้รับการจัดสรรอัตรากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแล้วเท่านั้น ดังนั้นในระหว่างที่ยังไม่มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กจากสถานภาพพนักงานจ้างเป็นตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กตามประกาศคณะกรรมการกลางดังกล่าว ให้ผู้ดูแลเด็กซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็กเล็ก ในปีปัจจุบันมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อน

5.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษา หรือปฐมวัย หรือทางอื่นที่ กท.กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง
- 2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- 4) ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งาน

อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

5.2.2 ครูผู้ดูแลเด็ก มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- 1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ทุกสาขาวิชาเอก หรือทางอื่นที่ กท. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง
- 2) ใ้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
- 3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านบุคลากร หมายถึง บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา ผู้ดูแลเด็กมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

5.3 มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานที่ อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสม และปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ผู้ปกครอง มีความมั่นใจ ไว้วางใจ การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูก สุขลักษณะ อันจะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุ ส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็ก และฝึกสุขลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

สำหรับมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดแนวทางในการบริหารงานอาคารและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

5.3.1 การเลือกพื้นที่ และการก่อสร้างศูนย์ มีข้อควรพิจารณาคือ ที่ตั้งต้องไม่อยู่ในบริเวณที่เสี่ยงอันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมีหรือสารพิษ มลภาวะทั้งทางอากาศ แสงและเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่มีมาตรฐานกำหนด จำนวนชั้นของอาคารไม่ควรเกิน 2 ชั้น นับจากพื้น

หากสูงเกินกว่า 2 ชั้นต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุภัยตามประกาศของทางราชการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ความสูงของห้องไม่ควรน้อยกว่า 2.00 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน ทางเข้า-ออกและประตูหน้าต่างต้องมีทางเข้า-ออกอย่างเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากอาคารได้สะดวก หากเกิดอัคคีภัยหรือภัยพิบัติ โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า-ออกสองทาง แต่ละทางกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ประตู หน้าต่าง ต้องมีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับพื้นที่ของห้อง ความสูงของขอบหน้าต่างประมาณ 80 เซนติเมตรนับจากพื้น พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณ พื้นที่ในอาคารที่สะอาดปลอดภัย เหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น เล่น เรียนรู้ รับประทานอาหารและนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วมและที่ซักเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจะแยกเป็นห้องเฉพาะหรือจัดรวมเป็นห้องอเนกประสงค์ที่ใช้สำหรับกิจกรรมที่หลากหลายได้โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

- 1) บริเวณสำหรับนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวกและอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ต้องมีพื้นที่โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน สำหรับเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป
- 2) บริเวณสำหรับเล่นและพัฒนาเด็ก ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและมีอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- 3) บริเวณที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่าง และอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก
- 4) บริเวณที่ซักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วนโดยมีอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฐมพยาบาล มีตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้เลี้ยงดูหรือผู้รับผิดชอบตลอดเวลาที่เด็กป่วย ในกรณีที่ไม่สามารถจัดห้องพักรักษาสำหรับเด็กป่วยเป็นการเฉพาะต้องจัดให้พักแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม
- 5) บริเวณที่ประกอบอาหาร ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็ก พอสสมควรมีเครื่องใช้จำเป็น รวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นในเรื่องความสะอาดและความปลอดภัยเป็นหลัก

6) บริเวณที่ใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณสำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก โดยมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควรอย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำจะต้องมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้น ไม่ลื่น

7) ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กซึ่งถ่ายอุจจาระโดยเฉลี่ย 1 ที่ต่อเด็ก 10 – 12 คน โดยจะต้องมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นไปได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวก และพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอกและไม่ควรไกลจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน ในกรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจใช้ห้องส้วมที่มีอยู่แล้วแต่ต้องปรับให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อให้เด็กสามารถใช้ได้อย่างปลอดภัย

8) ห้องเอนกประสงค์ เป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก หรือรับประทานอาหาร และนอน โดยใช้ช่วงเวลาที่ต่างกันต้องคำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา แต่หากเป็นอาคารที่มีมากกว่าหนึ่งชั้นควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดาน ไม่ควรน้อยกว่า 2.00 เมตร

9) ที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายใน และภายนอกอาคารมีจำนวนเพียงพอถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

10) บันไดมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ขานพักของบันไดต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.50 ซม. ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 ซม. บันไดทุกชั้นมีราว และลูกกรงสูงไม่น้อยกว่า 90 ซม. มีราวเดี่ยวเหมาะสมสำหรับเด็กเกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรงไม่เกิน 17 ซม. ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก

5.3.2 การจัดสิ่งแวดล้อมภายในศูนย์ฯ ให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กมีข้อควรคำนึงดังนี้

1) ภายในอาคาร แสงสว่าง ต้องมีความเพียงพอทั่วทั้งห้องและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กได้ตลอดวัน เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป การถ่ายเทอากาศต้องมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตูและช่องลมรวมกันไม่น้อยกว่า 20 % ของพื้นที่ห้อง ในกรณีที่พื้นที่ห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงเรียนที่มีมลพิษต้องติดเครื่อง ปรับ

อากาศ และมีเครื่องฟอกอากาศเหมาะสมและต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ สภาพพื้นที่ภายในอาคาร ต้องไม่ร้อนและไม่ชื้น ควรเป็นพื้นไม้หรือปูด้วยวัสดุที่มีความปลอดภัย

2) ภายนอกอาคาร ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วนเพื่อความปลอดภัยของเด็กและมีทางเข้า – ออกไม่น้อยกว่าสองทาง กรณีที่มีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตั้งอยู่ห่างจาก แหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่นหรือเสียงที่รบกวนเกินควร จักรระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นที่เหม็นหรือแพร่เชื้อโรค โดยกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน มีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คนขณะเล่น โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและมีจำนวนพอสมควรกับจำนวนเด็ก มีระเบียบกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียบจะต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียบสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 ซม.

3) การจัดให้มีมาตรการเพื่อความปลอดภัย ดังนี้ ติดตั้งอุปกรณ์ระบบความปลอดภัยหรือเครื่องตัดไฟภายในอาคารศูนย์ เครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้น อาคาร ปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิด เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่ายหรือมีส่วนแหลมคม หากเป็นไม้ต้องไม่มีเสี้ยนหรือเหลี่ยมคม มีตู้เก็บยาและเครื่องเวชภัณฑ์การปฐมพยาบาลอยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้และเก็บในที่ปลอดภัยให้พื้นมือเด็ก ใช้วัสดุกันลื่นในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารเคมีหรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัยให้พื้นมือเด็ก

4) ปรับปรุง พัฒนาและซ่อมแซมคูแลกรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและมั่นคงปลอดภัยตลอดเวลา

5) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม เช่น ตู้หรือชั้นวางของมีเพียงพอ และอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ เคลื่อนย้ายสะดวกอาจคิดแปลงจากที่มีอยู่แล้วมาใช้ได้ แต่ต้องมีความสูงที่เหมาะสมกับเด็ก เครื่องใช้ในการนอนจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็กถูกสุขลักษณะ สะอาด มีจำนวนเพียงพอและไม่ใช้ร่วมกัน เช่น เครื่องปูที่นอน และหมอน เป็นต้น ภาชนะสำหรับเด็กใช้ในการบริโภคสำหรับเด็กแต่ละคน และทำจากวัสดุที่ถูกสุขลักษณะ ไม่เป็นพิษทันทาน ไม่แตกหักง่าย และทำความสะอาดได้ง่าย ที่ดื่มน้ำจัดให้มีภาชนะใส่น้ำสะอาด ถูกสุขลักษณะมีฝาปิด เครื่องใช้ในการทำความสะอาดจัดให้แปรงสีพื้น-ยาสีฟัน ผ้าเช็ดมือ และเช็ดตัวสำหรับเด็กแต่ละคน ไม่ใช้ปะปนกัน โต๊ะเก้าอี้ควรมีขนาดและลักษณะหลากหลาย

ปลอดภัยเหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของเด็ก เครื่องชั่งน้ำหนัก-วัดส่วนสูงและสายวัดรอบศีรษะ ควรมีอย่างน้อย 1 ชุด จะเห็นได้ว่าการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำเนินงานและจะช่วยส่งเสริมเด็กให้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้า

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง อาคารสถานที่ที่มีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัยแก่ผู้เรียน มีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง สุขลักษณะ ภายในอาคารมีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทสะดวก เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการติดตั้งอุปกรณ์และมีรั้วกันบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับเด็ก

5.4 มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาเพื่อ พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของเด็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

5.4.1 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

5.4.2 หลักการเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเป็นลำดับโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย

3) พัฒนาเด็กโดยองค์ร่วมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

4) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

5.4.3 การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

1) ด้านหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 2 ปี และระดับ 3-5 ปี โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเล็กคั้งนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดทำหลักสูตรดังนี้

1.1) ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

1.2) จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

1.3) การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ การประเมินระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบหลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

2) ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะต้องทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร โดยมี หลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวันดังนี้

2.1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

2.1.1) วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที

2.1.2) วัย 3 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที

2.1.3) วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

2.1.4) วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

2.2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกิน 20 นาที

2.3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่นการเล่นตามมุมการเล่น กลางแจ้งใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

2.4) กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภทกิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3) ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่ง ไปยังผู้รับในการเรียนการสอนสื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่ป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

4) ด้านการวัดผลและการประเมินผล ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยเป็นปัจจุบัน

5) ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสอดคล้องกับหลักสูตรฯ การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

6) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ในหลักสูตรหรือสังคมาคหว้างซึ่งดำเนินการ โดยครูผู้ดูแลเด็กเล็กหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

7) ด้านโภชนาการ ใช้แนวทางการดำเนินงาน โภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งคัมมั่วที่สะอาดและสารอาหารที่จำเป็น

8) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

8.1) กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนาฯลฯ

8.2) โครงการต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเด็กเล็ก

9) ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านอย่างเหมาะสมตามวัย ผู้ดูแลเด็กมีการจัดทำแผนการเรียนรู้และสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประสานความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน และมีการประเมินหลักสูตรเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในทุกปีการศึกษา

5.5 มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องคำนึงการมีส่วนร่วมกัน ทุกภาคส่วนในสังคม อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็ก ที่จะมีการส่งเสริมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมจนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการบริหารแบบการมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เพราะจะทำให้สามารถขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่มาตรฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมภายใต้ทักษะการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากชุมชน

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนทุกภาคส่วน หมายถึงชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนทราบโดยใช้สื่อที่หลากหลาย ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ติดตามและประเมินผลการทำงานพร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.6 มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภาค ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติงาน ดังนี้

5.6.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อ กำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.6.2 จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ

5.6.3 ส่งแผนงานและปฏิบัติงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้น สังกัดพิจารณาเห็นชอบ

5.6.4 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.6.5 ดำเนินการตามแผนงานและปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

5.6.6 สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้น สังกัด

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง การกำหนดแผนความร่วมมือกับทุกฝ่าย ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ส่งเสริมการตั้งเครือข่าย และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน เปิด โอกาสให้ทุกภาค ส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

จรรยา แสนห่อ (2551 : 80-85) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาขององค์กร บริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการผู้ปกครอง มีการวางแผนดำเนินงาน การสรรหา บุคคลเข้าทำงานและการงบประมาณ แต่ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ และมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงตามสายงาน อาหารกลางวันและอาหารเสริม(นม)ยังไม่มีความ เหมาะสมด้านโภชนาการ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอและขาดความทันสมัย ด้านอาคาร สถานที่ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยยังไม่ดีพอ

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

2.1 ด้านงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมของศูนย์ ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายควรระบุจำนวนเงินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้อย่างชัดเจน

2.2 ด้านการดำเนินงาน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเรียนการสอน ส่งเสริมบุคลากร ปรับปรุงอาคารสถานที่และสื่อการเรียนการสอน คึงภาคประชาชน ทีมผู้บริหาร และองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ

2.3 ด้านบุคลากร ส่งเสริมครูผู้ดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปฐมวัยอย่างทั่วถึงกัน สนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้องให้ได้มีการศึกษาดูงาน

2.4 ด้านอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) อาหารกลางวันควรมีความเหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ อาหารเสริม (นม) ไม่ควรซื้อนมเก็บไว้เป็นจำนวนมากและนาน ๆ

2.5 ด้านอาคารสถานที่ ปรับปรุงซ่อมแซม สร้างโรงอาหารและที่แปร่งพื้นเด็ก

3. แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมของศูนย์ อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน และสร้างความหลากหลายในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สุนรี ศรีผูกห้อง (2550 : 90-92) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำอยู่ของผู้ดูแลเด็ก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า (1) ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ อยู่ในระดับพื้นฐาน (2) ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 33.9 ปี สถานภาพการสมรสคู่ ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 7-18 ปี วุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขีดความสามารถทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการดูแลเด็กตั้งแต่เป็นผู้ดูแลเด็กร้อยละ 100 จำนวน 5 ครั้งขึ้นไป การรับรู้บทบาทหน้าที่อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการรับรู้บทบาทหน้าที่ทั่วไป ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านงบประมาณ(3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ อายุ การฝึกอบรม และปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กร (4) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่เพียงร้อยละ 15.73 โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม และปลอดภัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์แก่ศูนย์อย่างเพียงพอ และควรจัดให้มีแผนการฝึกอบรมและพัฒนาผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งระดมผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ให้ได้มาตรฐานต่อไป

นิพนธ์พร วรมงคล (2550 : 87-91) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ดำเนินการศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 35.74 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 51 ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 6.36 ปี การได้รับความรู้ในการดำเนินงานและแรงจูงใจในการทำงาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากร และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็ก ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้รับการสนับสนุนในระดับปานกลางถึงมาก (2) ในด้านปัจจัย ด้านผู้ดำเนินการ พบว่า อายุ การได้รับความรู้ในการดำเนินงานและแรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการสนับสนุนทรัพยากร และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) ปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ การขาดความรู้ งบประมาณไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน

ข้อเสนอแนะ ควรมีการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ประสานภาคีเครือข่ายในชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อเด็ก

สุกัญญา สยามประโคน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 1 ส่วนด้านอื่นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและลำดับสุดท้าย คือ ด้านหลักสูตร ตามลำดับผู้ปกครองที่มีอายุ อาชีพและรายได้ของผู้ปกครองต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วม ต่อการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ปกครองที่มีเพศ ระดับการศึกษาสูงสุดและสถานภาพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ที่มีต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ราตรี นาสาท (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมผู้ปกครองมีความคาดหวังในระดับมาก ส่วนในรายด้าน ผู้ปกครองมีความคาดหวังระดับมากที่สุดและมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และสถานภาพทางสมรส แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมบัติ เขียวนิล (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านบุคลากรและอีก 3 ด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้ปกครองที่มีเพศ อายุและรายได้แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการบริหารการศึกษาไม่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้าน

อรอุมา สีนุต (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการวิจัย พบว่า 1) ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ลำดับที่หนึ่ง ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยลำดับที่สอง ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ลำดับที่หนึ่ง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และลำดับที่สองหรือลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

หฤทัย อรุณศิริ (2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะครูปฐมวัยเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน บุคลิกภาพ สุขภาพ อารมณ์ดี มีปฏิสัมพันธ์คอยช่วยเหลืองานในชุมชน

สายพิน จันทรสูง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอจตุรพักตรพิมาน

จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองมีปัจจัยการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับมากที่สุด ในด้านลักษณะของผู้ดูแลเด็ก

อุดมลักษณ์ คำठी (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในระดับเห็นด้วยมาก อันดับแรก คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมาคือด้านงานบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณตามลำดับ

กาญจนา เลิศวุฒิ (2545 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังผาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดอยู่ในรูปของคณะกรรมการซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการ ตั้งแต่การตัดสินใจการดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์และการประเมินผลจัดทำรายงานความก้าวหน้าและอุปสรรคตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา

ยุทธนา มิ่งเมือง (2549 : 5) ได้ศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านส่งเสริมสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ส่วนด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และหน่วยงานอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต ได้แก่ ด้านส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรมีห้อง โต๊ะทักสนะศึกษา เครื่องเล่นสนาม สอนพิเศษตอนเย็น และฝึกฝนให้นักเรียน เขียนอ่านคล่อง ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ควรจัดห้องเรียนเป็นสัดส่วน ควรมีห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอ ควรติดมุ้งลวดทุกห้อง ควรขยายพื้นที่ และขยายการสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านบุคลากรควรเพิ่มจำนวนครู และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานงานกับทุกฝ่าย

สถาพร จินดาเดช (2546 : 1) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า

1. การดำเนินงานประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้บริหารศูนย์ฯ และมีผู้ดูแลเด็กเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยรับเด็ก อายุ 2 – 6 ปี อาจจะมีอายุต่ำกว่า 2 ปี อาจจะเป็นเด็กพิการ บกพร่องทางปัญญาหรือเด็กในพื้นที่ใกล้เคียง โดยพิจารณาเป็นราย ๆ ไป มี

วัตถุประสงค์หลักเพื่อแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน และเป็นการเสริมสร้างเด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการตามความเหมาะสม

2. ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์ฯ มีความเข้มแข็ง คือ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กมีความร่วมมือร่วมใจ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ผู้ดูแลเด็กมีความตั้งใจในการเลี้ยงดูและรักเด็ก เมื่อเด็กกลับบ้านผู้ปกครองเห็นถึงพัฒนาการของเด็ก และตลอดระยะเวลา 19 ปี ที่ผ่านมา ไม่เคยมีปัญหาหรือเรื่องเรียน ทั้งในด้านการบริหาร และการเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งยังชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับประเทศ ปี พ.ศ. 2539 ทำให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชน

3. การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนจะเป็นการสนับสนุนงบประมาณและมอบสิ่งของช่วยเหลือในหลายด้าน ส่วนผู้ปกครองจะช่วยเหลือเป็นค่าบำรุงการศึกษารายเทอมและรายเดือน ซึ่งถูกมาก เมื่อมีงานศพที่วัดทางศูนย์ฯ จะนำพวงหรีดไปให้และขอรับบริจาคเงินบำรุงศูนย์ฯ หรือการจัดทอดผ้าป่าสมทบกองทุนพัฒนาเด็กของตำบล และร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ก็เป็นการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง

นิชมนต์ ปัทมเสวี (2548 : 1) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า

1. สภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ราชดำเนินอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านงานกิจการนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคลากร และด้านงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

2. ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ราชดำเนินอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านงานความสัมพันธ์กับชุมชน และการประชาสัมพันธ์ และด้านงานกิจการนักเรียน

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าในภาพรวมองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกันมีสภาพการบริหารงานไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2 ด้าน คือ ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานมากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางและขนาดเล็ก และด้านงานบุคลากร พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานมากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหามากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ และด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ และพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารงานมากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 4 ด้าน คือ ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านงานบุคลากร ด้านงานกิจการนักเรียน และด้านงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

สุวิทย์ ศรีฉาย (2547 : 102-103) ได้ศึกษาสภาพและความคาดหวังเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ใน 5 ด้าน ทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก

2. ลำดับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียน ทั้งในภาพรวมของผู้ปกครองนักเรียนและจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน และรายได้ของครอบครัวนักเรียน สอดคล้องกัน โดยความคาดหวังในลำดับแรกของแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร คือเรื่องการจัดหลักสูตรที่มีการจัดประสบการณ์หลากหลายและเหมาะสมกับวัย ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือเรื่องห้องเรียนสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่างเพียงพอและสามารถปรับความสว่างได้ เมื่อบรรยากาศภายนอกห้องมืดหรือสว่างเกินไป ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก คือเรื่องการจัดกิจกรรม

เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก คือเรื่องการประเมินพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาและด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก คือเรื่องพบปะผู้ปกครองของเด็กในความดูแลทุกคนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สโตน (Stone. 2001 : 78 - A) ได้วิจัยบทบาทของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดกิจกรรมประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านหาความสัมพันธ์ ของเด็กปฐมวัยอายุ 4 ปี พบว่า การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาติดตาม ปรับปรุงงานวิจัยเดิม โดยให้สารสนเทศเชิงพัฒนาเกี่ยวกับโอกาสการรู้หนังสือที่สัมพันธ์กับการอ่าน ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กได้จัดหนังสือที่หลากหลายเนื้อหาไว้สำหรับการฝึกอ่านของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สอนเด็กปฐมวัยอายุ 4 ปี จากศูนย์ดูแลเด็ก 10 ศูนย์ โดยหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายการหนังสือ แบบสอบถาม และแบบสังเกต ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมการอ่านที่มีความหลากหลายมากขึ้นแปรผันไปตามสภาพห้องเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการอ่านและการเขียนในแผนการสอน ไม่มีชั่วโมงการอ่านหนังสือนิทานหนังสือในห้องเรียนสำหรับฝึกอ่านมีคุณภาพทางวรรณคดีน้อย มีข้อจำกัดการเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือสำหรับฝึกอ่านใหม่ ๆ ในห้องเรียน และการเลือกใช้แหล่งทรัพยากร

แมดดอก (Maddox. 2002 : 112 - A) ได้วิจัยกลยุทธ์การสอนและบทเรียนตัวอย่างที่หลากหลายสำหรับครูเพื่อใช้ในชั้นเรียน และการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมจากการศึกษาเพื่อฝึกอบรมกลุ่มครูที่สุ่มมาจากสหวิทยาเขต Norwalk – La Mirada พบว่า กลยุทธ์การสอนเพียงกลยุทธ์เดียวไม่สามารถทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จทั้งหมดเมื่อลดขนาดชั้นเรียนลงพบว่าครูหลายคนปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน โดยไม่มีหรือมีประสบการณ์ในการสอนน้อย ครู 15 คน จากจำนวน 25 คน ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนเข้าปฏิบัติการในชั้นเรียนมีทางเลือก 3 ทาง ในการศึกษาทางเลือกที่ 1 ประกอบด้วย การประเมินรูปแบบการสอนการฝึกอบรม ครูตอบคำถามข้อสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการ การใช้กลยุทธ์พหุปัญญาการใช้โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 2 ประกอบด้วย การฝึกอบรมครูด้านกลยุทธ์พหุปัญญา 16 ชั่วโมง และ โครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ทางเลือกที่ 3 ครูกลับไปทำแบบทดสอบเชิงเนื้อหา และแบบตรวจสอบรายการของครูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสอนหลังจากการฝึกอบรม โครงสร้างการฝึกอบรมช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทางวิชาการ ซึ่งสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์

ในทางบวกทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น การฝึกอบรมทำให้ครูปรับปรุงกลยุทธ์และรูปแบบการสอนเฉพาะด้านที่ได้รับ

วูดบริดจ์ (Woodbridge, 2003 : 1120 - A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การฝึกประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการเทคโนโลยีในห้องเรียน พบว่า จากการใช้แบบสังเกต 42 ชุด ในห้องเรียน 16 ห้องแบบสัมภาษณ์ 20 ชุด แบบสำรวจการตอบสนองต่อระบบออนไลน์ 27 ชุด ครูที่ได้คัดเลือกมานั้นดูจากภูมิหลังที่มีความรู้ในวิธีการสอนแบบบูรณาการ ในการใช้เทคโนโลยีและได้ศึกษาอยู่ในระหว่างปี 1995 และปี 2002 จากมหาวิทยาลัยแจคสันวิลล์ ในระดับปริญญาโทด้านศิลปศาสตรโพรแกรมการสอนด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาโดยศึกษาวิเคราะห์จากความเชื่อ และยุทธวิธีการสอนในห้องเรียนของครูผู้ที่เรียนอยู่ในโปรแกรม JU,sMAT ผลการศึกษาเปิดเผยว่า การบูรณาการเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อด้านการสอนของแต่ละบุคคล แนวคิดต่อนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี วิธีที่ครูใช้ในการฝึก และเทคโนโลยีห้องเรียนการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สภาพปัญหาโดยทั่ว ๆ ไปจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีปัญหาในด้านธุรการและงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงานระหว่างศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดกับหน่วยงานอื่น และด้านการเรียนการสอน ครูที่เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิธีการจัดประสบการณ์ในการอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์และความสามารถในการจัดประสบการณ์ การจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการ การเขียนแผนการสอน โดยเฉพาะการจัดทำแผนประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 6 กิจกรรม รวมทั้งไม่ได้รับการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านสวัสดิการต่าง ๆ ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น เงินเดือน งบประมาณ โครงการอาหารกลางวัน โครงการอาหารเสริม (นม) และเงินค่าตอบแทนอื่น ๆ สามารถเบิกจ่ายได้ทันกำหนดเวลาทุกปี และจากการศึกษาพบว่า ครูที่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความสนใจ ฟังพอใจ และต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มี ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดเสริมประสบการณ์ 6 กิจกรรม การพัฒนาครูที่เลี้ยงหรือบุคลากร โดยใช้กลยุทธ์ในด้านการประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การนิเทศภายใน การนิเทศการสอน การนิเทศแบบสอนแนะ การนิเทศติดตามผล และการตรวจสอบประเมินผล อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สามารถแก้ปัญหา เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจประสบการณ์ และความสามารถ ของครูที่เลี้ยงหรือ

บุคลากรในด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ การจัดทำแผนประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำแผนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ 6 กิจกรรม รวมทั้งการเขียนและนำแผนการจัดประสบการณ์ทั้ง 6 กิจกรรม ไปใช้สอนจริงในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ มีความสมบูรณ์เหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และมีคุณภาพมากขึ้น สามารถเผยแพร่กับบุคลากรครู ผู้สนใจโดยทั่วไปได้ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนอยู่ในระดับดี ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุตรหลานเพิ่มมากขึ้น

การ์เซีย (Garcia, 1986 : 3593 -A) ได้ทำการศึกษาเพื่อเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลเปอร์ตริกัน ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ คือ

1. ด้านหลักสูตร ควรสอนให้เด็กทราบถึงวัฒนธรรม และภูมิในความเป็นพลเมืองของประเทศตนเอง และควรจัดให้เด็กมีกิจกรรมและประสบการณ์
2. ด้านการเรียนการสอน ครูควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการเรียนและควรมีอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก ครูควรเป็นผู้มีวุฒิทางการสอนอนุบาลโดยเฉพาะ
3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังคงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรศึกษาหาสาเหตุและร่วมกันวางแผนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น